

POSTANOWIENIE

20 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 20 sierpnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Stowarzyszenia P. w K. działające na rzecz J. B. i P. B.
przeciwko Bank AG w W. Oddział w Polsce
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank AG w W. Oddział w Polsce
od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z 16 marca 2023 r., XXVII Ca 2809/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda tytułem kosztów postępowania kasacyjnego 2717 (dwa tysiące siedemset siedemnaście) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia pozwanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Bank AG w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 16 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2, 3 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06).

Z kolei o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej można mówić, gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy jurydycznej. Chodzi więc o szczególne, kwalifikowane przypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika, zatem sytuacje, w których wyrok może być uznany za błędny lub wadliwy. Dotyczy to uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa. Może ona polegać także na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (zob. postanowienie SN z 23 kwietnia 2024 r., I CSK 2275/23).

Zdaniem skarżącego w ramach niniejszej sprawy istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a to przepisów art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego.

Ponadto według autora skargi kasacyjnej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, związane z wykładnią art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie:

„Czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania

spląty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spląty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie wyżej powołanego art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spląty raty kapitałowo- odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spląty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa?”

Jednocześnie skarżący podkreślił, że jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona „z uwagi na fakt, że Sąd Okręgowy nie dostrzegł na etapie postępowania apelacyjnego, że powód nie posiada legitymacji czynnej do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie, co uzasadniało uchylenie wyroku Sądu I instancji i odrzucenie pozwu, co stanowi daleko idące naruszenie przepisów postępowania.”

Poza tym zdaniem pozwanego w sprawie zachodzi nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji z uwagi na naruszenie art. 367 § 3 k.p.c. w związku z art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych poprzez rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w składzie jednego sędziego, w miejsce wymaganego składu trzech sędziów.

Podniesione przez autora skargi kasacyjnej kwestie w ramach istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawa koncentrują się wokół problemu dotyczącego abuzywności postanowień umowy i skutków tej abuzywności, które były w ostatnim czasie przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. uchwałę pełnego składu Izby

Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22; uchwałę z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22, OSNC 2022, nr 11, poz. 109, i w wyrokach: z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 9 grudnia 2022 r., II CSKP 1262/22; z 3 marca 2022 r., II CSKP 520/22; z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 656/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 52; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 676/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 1104/22; z 18 sierpnia 2022 r., II CSKP 387/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22; z 23 czerwca 2022 r., II CSKP 487/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22; z 26 maja 2022 r., II CSKP 711/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 792/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 883/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 943/22; z 8 września 2022 r., II CSKP 1094/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 53; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 875/22; z 7 lutego 2023 r., II CSKP 1334/22; z 22 lutego 2023 r., II CSKP 1442/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 483/22; z 28 lutego 2023 r., II CSKP 1440/22; z 17 marca 2023 r., II CSKP 924/22; z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 272/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 454/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 1200/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 1052/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 23 maja 2023 r., II CSKP 973/22; z 30 maja 2023 r., II CSKP 1536/22; z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1461/22; z 18 października 2023 r., II CSKP 1722/22, i z 27 marca 2024 r., II CSKP 1258/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyrok SN z 2 czerwca 2021 r.,

I CSKP 55/21). Wyjaśniono, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. (zob. uchwałę pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22; uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. - zasadę prawną - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56; uchwałę Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, MoP 2021, nr 15, s. 775; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Niedopuszczalne jest zastępowanie wyeliminowanego abuzywnego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne. (zob. postanowienie SN z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i wskazane tam orzeczenia, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 października 2022 r., I CSK 3614/22).

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 Sąd Najwyższy jednoznacznie przesądził, że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określania kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Natomiast w razie

niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Zaakcentować należy również, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż zdaniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę.

Zdaniem Trybunału jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również – pośrednio – do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty. W konsekwencji art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (zob. wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r., C-60/18, pkt 44 i 45; zob. też wyrok SN z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/19).

Jednocześnie należy podkreślić, że w judykaturze Sądu Najwyższego obecnie dominuje pogląd, iż zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule, a zatem także klauzule zamieszczone we wzorcach umownych kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki SN z: 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-

ZD 2021, nr 2, poz. 20; 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). W orzecznictwie TSUE również podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L nr 95, s. 29; dalej: dyrektywa 93/13) należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (por. wyroki TSUE z dnia: 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; 26 lutego 2015 r. w sprawie C-143/13, Matei, pkt 54; 23 kwietnia 2015 r. w sprawie C-96/14, Van Hove, pkt 33; 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy – konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE z dnia: 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, Dunai, pkt 48; 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Dziubak, pkt 44).

Ponadto w orzecznictwie TSUE wyjaśniono, że wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem nakazuje, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

Konkludując, należy przyjąć, że kwestie podniesione przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostały już wyczerpująco wyjaśnione w orzecznictwie SN i TSUE i obecnie nie wymagają dalszej analizy (zob. zob. m.in. wyroki SN: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 975/22; z 3 marca 2022 r., II CSKP 520/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 44; z 23 marca 2022 r., II CSKP 532/22; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 10 maja 2022 r.,

II CSKP 285/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22; z 11 maja 2022 r., II CSKP 320/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 792/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 1104/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22; z 20 maja 2022 r., II CSKP 943/22; z 29 września 2022 r., II CSKP 139/22; z 13 października 2022 r., II CSKP 864/22, OSNC 2023, nr 5, poz. 50; z 15 grudnia 2022 r., II CSKP 1263/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 272/22; z 24 stycznia 2023 r., II CSKP 303/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 454/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 875/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 1200/22; z 7 lutego 2023 r., II CSKP 1334/22; z 7 lutego 2023 r., II CSKP 1541/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 483/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22; z 9 lutego 2023 r., II CSKP 2073/22; z 22 lutego 2023 r., II CSKP 1057/22; z 22 lutego 2023 r., II CSKP 1442/22; z 28 lutego 2023 r., II CSKP 1440/22; z 10 marca 2023 r., II CSKP 1017/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 10 marca 2023 r., II CSKP 1102/22; z 15 marca 2023 r., II CSKP 1835/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 1052/22; z 5 kwietnia 2023 r., II CSKP 1477/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22; z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22; z 10 maja 2023 r., II CSKP 1131/22; z 25 maja 2023 r., II CSKP 989/22; z 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22; z 30 maja 2023 r., II CSKP 1536/22; z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1159/22; z 14 czerwca 2023 r., II CSKP 1716/22; z 15 września 2023 r., II CSKP 1356/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 835/23; z 25 października 2023 r., II CSKP 860/23; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 1530/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22; z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1675/22; z 7 grudnia 2023 r., II CSKP 2030/22; z 17 stycznia 2024 r., II CSKP 1889/22; z 24 stycznia 2024 r., II CSKP 1496/22; z 7 lutego 2024 r., II CSKP 1045/22; z 8 lutego 2024 r., II CSKP 1347/22; z 8 lutego 2024 r., II CSKP 1036/23, i z 6 marca 2024 r., II CSKP 2223/22).

Odnosząc się natomiast do kwestii nieważności postępowania, należy przypomnieć, że Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, której nadano moc zasady prawnej, rzeczywiście uznał, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, ukształtowanym na podstawie art. 15zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19,

ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), tworząc w ten sposób zabezpieczenie, które nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Istotne jest jednak to, że według Sądu Najwyższego przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia i wiąże z oceną skutków orzeczeń wydanych po dniu 26 kwietnia 2023 r. w składach jednoosobowych, gdy w świetle Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 45 Konstytucji RP właściwy był skład kolegialny.

Uznanie wszystkich orzeczeń wydanych do 26 kwietnia 2023 r. w składzie, o którym mowa w art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19, za dotknięte nieważnością z uwagi na naruszenie prawa strony do sądu wskutek wydania orzeczenia przez sąd orzekający w składzie jednoosobowym, zostało ocenione przez Sąd Najwyższy za niepożądane ze społecznego punktu widzenia. Zmuszałoby bowiem wielu obywateli do ponoszenia kosztów i trudów ponownego rozpoznawania spraw lub powtarzania postępowań już zakończonych niezależnie od tego, czy z perspektywy prawa materialnego rozstrzygnięcie było rzeczywiście wadliwe. Ponadto możliwość wzruszania orzeczeń tylko z powodu dotychczasowego respektowania regulacji art. 15zsz¹ ust. 1 pkt 4 ustawy COVID-19 - bez uwzględnienia kontekstu konstytucyjnego - nadszarpnęłoby również wizerunek sądów. Z tych względów, w pełni akceptując argumentację zawartą chociażby w uchwale z 28 stycznia 2014 r. (BSA I-4110-4/13, OSNC 2014 nr 5, poz. 49) Sąd Najwyższy uznał, że ochrona dobra i interesów obywateli jako najwyższa wartość konstytucyjna (art. 1 Konstytucji RP), a także powaga władzy sądowniczej i jej znaczenie w działalności państwa, nakazuje znieść wsteczne skutki wykładni, która legła u podłoża tej uchwały. A zatem nie można zgodzić się z twierdzeniem strony skarżącej, że zachodzi nieważność postępowania uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ Sąd Okręgowy wydał zaskarżony wyrok w składzie jednoosobowym przed dniem 26 kwietnia 2023 r. tj. w dniu 16 marca 2023 r. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2023 r., III USK 18/23, postanowienie Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2023 r., II PSK 60/23).

Wbrew temu co twierdzi skarżący jego skarga kasacyjna nie była również oczywiście uzasadniona. Pozwany domagał się odrzucenia pozwu wobec faktu, że cele statutowe powoda jak i zakres działalności dla ich realizacji nie przewidują możliwości wytaczania powództw o zapłatę na rzecz osób fizycznych przeciwko bankom, jak również z uwagi na brak załączenia do pozwu skutecznej zgody osoby fizycznej w tym zakresie.

Jednak jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy zgodnie z treścią art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c., uprawnienie do wytaczania – w ramach podstawienia procesowego – powództw na rzecz konsumentów przysługuje także organizacjom pozarządowym. Mogą to czynić w zakresie swoich zadań statutowych, za zgodą osoby fizycznej wyrażonej na piśmie. W myśl art. 62 § 1 k.p.c., do organizacji pozarządowych wytaczających powództwa na rzecz osób fizycznych stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze wytaczającym powództwo na rzecz oznaczonej osoby, z wyjątkiem art. 58 zdanie drugie k.p.c.

W orzecznictwie sądów powszechnych i doktrynie dominuje stanowisko, że legitymacja organizacji pozarządowej warunkowana jest *in concreto* treścią jej statutu. Organizacja jest umocowana do działania na rzecz osób fizycznych, jeżeli przedmiot sprawy mieści się w obszarze jej działań statutowych. Innymi słowy, do zadań statutowych organizacji pozarządowej musi należeć ochrona tego dobra, którego dotyczy sprawa. Nie jest natomiast konieczne, aby organizacja była w szczególny sposób wyspecjalizowana na danym polu aktywności. Ocena, czy powiązanie między sprawą a zakresem zadań statutowych organizacji jest wystarczające, należy do sądu i wymaga zestawienia zadań statutowych organizacji z przedmiotem sprawy. Prawidło zatem przyjął Sąd Okręgowy, że brak jest normatywnych podstaw do tego, by legitymację do wytaczania powództw na rzecz osób fizycznych na podstawie art. 61 § 1 k.p.c. uzależniać od tego, czy statut danej organizacji pozarządowej wprost przewiduje wytaczanie takich powództw. Aby wykazać uprawnienie do wytaczania powództw na rzecz określonej kategorii obywateli przez organizację pozarządową wystarczy przedstawić statut określający zadania organizacji pozarządowej.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 26 maja 2022 r., II CSKP 662/2 wskazał, że za zbyt daleko idące uznano wymaganie, że statut organizacji społecznej – po

to, aby umożliwiał udział w procesie cywilnym na podstawie art. 61 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 k.p.c. – musi zawierać postanowienie wyraźnie, dosłownie odnoszące się do udziału danej organizacji w postępowaniach sądowych. Powołane przepisy nie uzasadniają tak rygorystycznego zapatrywania. Organizacja pozarządowa jest uprawniona do działania w sprawie zawsze wtedy, gdy przedmiot sprawy mieści się w obszarze jej działań statutowych. Statut nie musi natomiast przewidywać konkretnych przejawów (form) działania „w zakresie swoich zadań statutowych”, w tym możliwości działania w postępowaniach sądowych. Innymi słowy, statut musi określać dane zadanie, jednak nie musi precyzować sposobu, w jaki będzie ono realizowane. Nadmiernym formalizmem, istotnie ograniczającym praktyczny wymiar działalności organizacji pozasądowych, byłoby przyjęcie, że oprócz wskazania przedmiotu swej działalności, organizacje te muszą zawrzeć w swoim statucie szczególne postanowienie dotyczące konkretnie udziału w postępowaniach sądowych. Przemawia to za przyjęciem, że ocena, czy powiązanie między sprawą, a zakresem zadań statutowych organizacji pozarządowej jest wystarczające do wytoczenia powództwa na rzecz określonej osoby w jednej ze spraw uregulowanych w art. 61 § 1 k.p.c. należy do sądu i wymaga zestawienia *ad casum* zadań statutowych organizacji z przedmiotem sprawy.

Zgodnie z § 7 statutu (k. 39) celem stowarzyszenia jest m.in. pomoc konsumentom skarżącym się na instytucje rynku finansowego i kapitałowego, w tym banki, firmy ubezpieczeniowe, towarzystwa finansowe i inne, oraz inne działania pro konsumenckie, a zatem słusznie Sądy obu instancji nie zakwestionowały legitymacji czynnej powoda.

Również zgoda udzielona przez powodów na piśmie nie budziła wątpliwości (k. 48, k. 581) bowiem przepisy prawa nie określają szczegółowych wymogów formalnych takich zgód.

Ponadto jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, nawet stwierdzenie braku legitymacji organizacji pozarządowej nie mogłoby skutkować odrzuceniem pozwu, bowiem organizacja ta jako posiadająca zdolność prawną, ma w świetle ogólnych przepisów prawa procesowego, również zdolność sądową. Skoro stowarzyszenie ma zdolność prawną (art. 33 k.c.), to ma również w oparciu o treść art. 64 k.c. zdolność sądową. Stąd stwierdzenie braku uprawnienia organizacji pozarządowej

do wytoczenia powództwa na rzecz konsumentów musiałoby skutkować oddaleniem powództwa z uwagi na brak legitymacji czynnej, co w niniejszej sprawie nie mogło mieć miejsca z uwagi na argumenty wskazanej wyżej.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

[SOP]

[ms]